

Dalmatinova ulica 4
1000 Ljubljana
T.: +386 1 434 12 00
W.: www.zsss.si
E.: zsss@sindikat-zsss.si

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije (ZSSS)

Svobodni sindikat Slovenije (SSS)

Sindikat osebne asistencije (SOA)

Dalmatinova 4

1000 Ljubljana

Ljubljana, 13. 10. 2023

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti

Štukljeva cesta 44

1000 Ljubljana

Zadeva: Stališče ZSSS, SSS in SOA k predlogu zakona o osebni asistenci

Dne 15. 9. 2023 je bil s strani MDDSZEM v javno razpravo vložen predlog Zakona o osebni asistenci (<https://e-uprava.gov.si/si/drzava-in-druzba/e-demokracija/predlogi-predpisov/predlog-predpisa.html?id=15940>). Kljub temu, da je ZSSS ministrstvo že pred časom opozorila, da gre za predpis, ki po eni strani ureja socialne pravice državljanov RS, po drugi strani pa vpliva na delovnopравни status zaposlenih v dejavnosti osebne asistencije, v postopek priprave zakonodajnega predloga socialni partnerji niso bili vključeni; niti v času, ko so se redno izvajale seje ESS, niti kasneje. S tem pa so se kršila določila Pravil o delovanju ESS. S predlogom predpisa je bila ZSSS tako seznanjena preko omenjene spletne strani.

Ugotavljamo, da področje osebne asistencije (v nadaljevanju OA) zahteva sistemske spremembe, saj dosedanja ureditev ni ustrezna. OA je socialna in človekova pravica invalidov, zapisana v konvenciji Združenih narodov o pravicah invalidov, ki zavezuje tudi Slovenijo, saj jo je ta ratificirala že leta 2008, za katero pa ne bi smel veljati tržni princip. OA je v obstoječem sistemu javno financirana, izvajanje pa deregulirano, razdrobljeno in

prepuščeno izvajalcem OA v zasebnem sektorju. To v praksi povzroča številne težave, tako v razmerjih med izvajalci in njihovimi zaposlenimi, kot tudi med upravičenci in osebnimi asistenti (v nadaljevanju OAsist). Po našem prepričanju razdrobljenost izvajanja OA na številne izvajalce tudi ne pripomore k zagotavljanju enakih standardov zagotavljanja te socialne pravice vsem invalidom.

Uvodoma podajamo načelna stališča, ki se po našem prepričanju ne odražajo v predlogu Zakona o osebni asistenci:

1. OA naj se vzpostavi v okviru javnega sektorja. Država naj prevzame odgovornost za izvajanje OA v okviru javne mreže izvajalcev na način, da bo OA čim bolj enakomerno dostopna in kakovostna. Menimo, da je to nujno potrebno zaradi zagotavljanja enovitega standarda kakovosti in strokovnosti OA, interesa uporabnikov OA, izboljšanja delovno pravnega položaja OAsist ter dviga ravni socialne države in družbene blaginje.
2. Storitve OA so v zakonu opredeljene preveč na splošno in bi jih bilo potrebno bolj konkretizirati. Enako velja za obseg upravičenosti do pravic OA. Vsi podzakonski akti, ki konkretizirajo pravico do OA, kot so pravilnik o OA, metodologija za izračun cene ure storitve OA, orodje za ocenjevanje ipd., morajo imeti jasno določene podlage v zakonu, še posebej na področju pravic in obveznosti posameznikov. Pričakujemo, da se bodo vsi omenjeni podzakonski akti tudi sprejemali v socialnem dialogu in po posvetovanju z vsemi deležniki v javni obravnavi.
3. Menimo, da predlog zakona v nezadostni meri naslavlja zahteve glede ravni usposobljenosti in izobrazbe OAsist. Te niso ustrezne in ne morejo zagotavljati enotnega standarda in ravni kakovosti ter strokovnosti OA. Predlagamo regulacijo poklica OAsist. Z vidika zagotavljanja kakovostne storitve OA je potrebno zagotoviti čim boljšo usposobljenost OAsist, da bodo vsi uporabniki lahko deležni storitve na ustrezni ravni.
4. Predlog zakona v nobeni točki ne spodbuja socialnega dialoga. Predlagamo, da se v zakon vključi določbe, ki spodbujajo socialni dialog in sklenitev kolektivne pogodbe za dejavnost OA.

5. Prepričani smo, da je potrebno nemudoma pristopiti k sprejemu natančnejše opredelitve storitev OA ter k ureditvi plačnega sistema, ki bo OAsist zagotavljal ustrezno plačilo za opravljeno delo. OAsist se namreč v praksi še vedno soočajo s situacijami, ko se od njih zahteva opravljanje nalog, ki niso nujno vsebovane v okviru OA, zato na tem področju še vedno obstaja nejasnost. Zato menimo, da je potrebno sprejeti standarde in normative za dejavnost OA. Poleg tega obstoječ sistem financiranja OA tudi omejuje prihodke OAsist in ovira prizadevanja za zagotavljanje ustreznih plač.
6. Evidentiranje in nadzor nad izvajanjem storitev OA mora biti obveznost in odgovornost izvajalca OA, uporabnika in pristojnega ministrstva in nikakor ne odgovornost OAsist.
7. Aktivnost uporabnika OA ne sme biti glavni kriterij pri presojanju upravičenosti do obsega pravic do OA, temveč predvsem hendikep uporabnikov in število ur pomoči, ki jo uporabnik zaradi svoje hendikepiranosti dejansko potrebuje.

V nadaljevanju podajamo stališča in predloge k posameznim členom Predloga zakona o osebni asistenci:

4. člen (naloge države)

Med naloge države se doda novo alinejo, s katero se med naloge države doda: *“razvijati javno mrežo izvajalcev osebne asistence“*.

6. člen (uporabniki)

Predlagamo, da se starostna omejitev za pridobitev pravice do OA za uporabnike odpravi. Menimo, da je starostna omejitev 65-ih let diskriminatorna do tistih oseb, ki postanejo invalidni po 65. letu, in za katere invalidnost ni posledica starostnih bolezenskih stanj. Poleg tega je pravica do OA zagotovljena tudi tistim osebam po 65. letu, ki so pravico do OA pridobile pred 65. letom. Predlagamo, da se odpravi pogoj najvišje starostne meje 65 let za upravičenost do OA in zagotovi enako obravnavo vseh, ki so postali invalidi po tem zakonu

pred in po dopolnjenem 65. letu. Prav tako ne vidimo razloga, da se OA ne bi zagotavljala tudi osebam mlajšim od 18. let, saj zakon predvideva zakonitega zastopnika, ki je tista oseba, ki v teh primerih upravlja z OA.

7. člen (storitve osebne asistence)

V 7. členu, 1. odstavka točke c) v 2. alineji, ki ureja vožnjo avtomobila kot eno izmed oblik spremstva in oblik vrste storitev OA, predlagamo dopolnitev, da se za vožnjo avtomobila uporablja lahko le vozilo, ki ga zagotovi uporabnik ali izvajalec OA.

Predlagamo, da se ohrani možnost koriščenja OA v nočnih urah tudi za tiste uporabnike, ki niso življenjsko ogroženi. Le tako se bodo uporabniki res lahko svobodno odločali glede svojih aktivnosti in socialnega udejstvovanja ter se udeleževali družbenih aktivnosti, ki potekajo v večernih in nočnih urah.

11. člen (osebni asistenti)

Predlagatelj navaja, da 11. člen predloga spodbuja zaposlovanje OAsist in s tem preprečuje prekarizacijo dela OAsist, hkrati pa omogoča OAsist delavske pravice in zaščito na podlagi zakona, ki ureja delovna razmerja. Prepričani smo, da bi bilo mogoče na področju odprave prekarizacije, ki je na področju OA še posebej problematična, narediti več. Omogočanje, da storitve opravljajo samostojni podjetniki posamezniki namreč še dodatno drobi mrežo izvajalcev in s tem otežuje zagotavljanje minimalnih standardov pravic ter omogoča lažjo zlorabo pravic delavk in delavcev. Zaradi tega predlagamo oblikovanje takšnih določb, ki bodo dejansko spodbujale zaposlovanje OAsist po pogodbah za nedoločen čas.

V smislu omejevanja prekarnega dela in spodbujanja rednih zaposlitev v dejavnosti predlagamo, da se 3. odstavek 11. člena preoblikuje na način, da bo iz njega izhajala omejitev uporabe dela samostojnih podjetnikov posameznikov. Predlagamo, da se odstavek preoblikuje na način, da se glasi: *»Izvajalci osebne asistence lahko v tekočem mesecu opravijo 10 % vseh opravljenih ur storitev osebne asistence v preteklem mesecu preko osebnih asistentov, ki opravljajo storitve osebne asistence kot samostojni podjetniki posamezniki iz prvega odstavka 11. člena.«*

7. odstavek 11. člena bi bilo potrebno dopolniti na način, da bo jasno, da za evidentiranje in nadzor nad izvajanjem storitev OA ni odgovoren OAsist, temveč je to obveznost in odgovornost izvajalca OA in uporabnika ter države RS. Po našem prepričanju je potrebno namreč ohraniti primerne ločnice med delovnopравниim razmerjem med izvajalcem in OAsist, pravnim razmerjem med uporabnikom in izvajalcem ter pravnim in nadzornim razmerjem med izvajalcem ter ministrstvom. Poseganje ministrstva v delovnopravno obveznost na predlagani način po našem mnenju ni primerno, saj gre pri nadzoru opravljenih in plačanih ur OA za razmerje med izvajalcem in ministrstvom. Naloga OAsist je opravljanje delovnih obveznosti, med katerimi je lahko tudi beleženje ur OA, vendar mora biti le-to odredeno s strani izvajalca kot delodajalca. Po našem mnenju ni ustrezno, da se breme nadzora nad opravljenimi urami OA, ki je v pristojnosti ministrstva, prenaša na OAsist.

18. člen (izvedbeni načrt osebne asistence)

Glede na določilo 1. odstavka 20. člena, da se OA opravlja v prisotnosti uporabnika in po njegovih navodilih, skladno z izvedbenim načrtom in dogovorom o izvajanju OA predlagamo dopolnitev 18. člena v smislu, da mora biti OAsist seznanjen z vsakokratnim izvedbenim načrtom.

20. člen (izvajanje osebne asistence)

V 20. členu se v 1. odstavku popravi napačen sklic na način, da se glasi: *»skladno z izvedbenim načrtom iz 18. člena tega zakona in dogovorom iz prejšnjega člena«*.

V členu pogrešamo določbo, ki bi naslavljala izvajanje OA v primerih, ko OAsist deluje po usmeritvah in splošnih navodilih zakonitega zastopnika uporabnika. Menimo, da izvajanje OA v takšnih primerih zahteva dodatna usposabljanja OAsist, saj se v praksi velikokrat zgodi, da zakoniti zastopnik poda zgolj splošna navodila in ni prisoten ob izvajanju osebne asistence, čeprav je za njeno izvajanje odgovoren. Ker uporabnik svoje volje ni sposoben veljavno izražati, je v takšnih primerih OAsist v težkem položaju.

V 3. odstavku 20. člena se prva alineja popravi v skladu s delovno zakonodajo tako, da se glasi: *»izvajati spolnega ali drugega nadlegovanja ter trpinčenja osebne asistenta na delovnem mestu.«*

Zapiše naj se tudi, da odgovornost za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu OAsist nosi tudi izvajalec OA, kot glede obveznosti zagotavljanja varnega delovnega mesta določa Zakon o varnosti in zdravju pri delu.

22. člen (zamenjava izvajalcev osebne asistence)

V zvezi z 2. odstavkom opozarjamo, da uporabnik v razmerju do OAsist nima statusa delodajalca, zato izraz "... krši delovno ... zakonodajo" ni ustrezen. Potrebna bi bila drugačna utemeljitev prepovedanih ravnanj uporabnika. Poleg tega je potrebno imeti v misli, da izvajalca OA v razmerju do OAsist kot delavca, zavezujejo vse določbe Zakona o varnosti in zdravju pri delu glede obveznosti zagotavljanja varnega delovnega mesta.

Kar se tiče 3. odstavka pa smo prepričani, da je potrebno v takšnih primerih zagotoviti tako kontinuirano izvajanje OA, kot tudi varno in zdravo delovno okolje OAsist. Zato predlagamo, da se v 3. odstavku opredeli dolžnost izvajalca, da v času izvajanja OA, do prevzema novega izvajalca, zagotovi izvajanje dodatnih ukrepov za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu OAsist. Prav tako ni jasno, zakaj je kršenje delovne in kazenske zakonodaje s strani uporabnika v predlogu zakona obravnavano milejše kot njegovo kršenje obveznosti iz dogovora o izvajanju OA, kar se tiče trajanja izvajanja OA po odstopu izvajalca od izvedbenega načrta. Iz besedila predloga namreč razumemo, da bo moral izvajalec uporabniku v primeru kršenja kazenske oz. delovne zakonodaje, uporabniku zagotavljati storitev vse dokler te dejavnosti ne bo prevzel nov izvajalec, medtem ko bo v primeru kršenja dogovora izvajalec dolžan storitve zagotavljati še največ dva meseca. Predlagamo poenotenje na dva meseca.

24. člen (usposabljanje osebnih asistentov, strokovnih vodij in usklajevalcev osebne asistence)

Zakon naj določi obliko, osnovno vsebino in trajanje programov usposabljanja OAsist, strokovnih vodij in usklajevalcev OA. Usposabljanje naj se šteje v delovni čas. Nadalje predlagamo, da zaradi zagotavljanja enakega nivoja kakovosti in strokovnosti, izobraževanje OAsist prav tako izvaja neodvisna institucija.

25. člen (usposabljanje uporabnikov)

Menimo, da zaradi morebitnega konflikta interesov ni primerno, da uporabnike o njihovih pravicah iz naslova OA izobražujejo izvajalci, ki bodo te pravice tudi nudili. Iz naslova transparentnosti bi bilo bolje, da bi ta izobraževanja izvajala neodvisna institucija.

36. člen (cena ure storitve osebne asistence)

Predlagamo, da se v 3. odstavku 36. člena določi obveznost posvetovanja ministra s socialnimi partnerji pred določitvijo metodologije za izračun cene ure storitve OA. Nadalje v skladu z zagotovitvijo ministra, da bo predlog novele vseboval elemente, ki bodo implicirali sklenitev kolektivne pogodbe dejavnosti OA, predlagamo da se v zakon, povsod tam kjer se napotuje na izvedbene akte vključi socialne partnerje.

37. člen (financiranje osebne asistence)

Nasprotujemo sofinanciranju OA s strani uporabnikov iz naslova dodatka za pomoč in postrežbo oz. drugih denarnih prejemkov zaradi potrebe po tuji negi in pomoči v celotni višini prejemka, saj bi to občutno poslabšalo socialni položaj uporabnikov OA. Predlagamo, da se ohrani obstoječa določba, po kateri je uporabnik dolžan polovico prejemka nameniti za sofinanciranje storitev OA. Mnogi prejemajo nizke osebne dohodke, poleg tega pa imajo višje življenjske stroške zaradi svojega hendikepa, saj morajo kupovati drage medicinske in tehnične pripomočke, ki jim lajšajo življenje. Prav tako številnim uporabnikom obseg priznanih pravic že sedaj ne zadošča za pokrivanje vseh potreb.

42. člen (nadzor)

Poleg omenjenih dodatno predlagamo ureditev nadzora za vse zakonite nadzorne organe na način, da bo inšpektor lahko vstopil na kraj, kjer se OA opravlja.

46. člen (prekršek pravne in fizične osebe, ki izvaja osebno asistenco)

Odločno nasprotujemo 3. odstavku 46. člena, saj za sankcioniranja delavk in delavcev zadostujejo že veljavne delovnopravne možnosti.

SOA

Nenad H. Vitorović

SSS

Mirsad Begić

ZSSS

Andrej Zorko, izvršni sekretar